

ĐẨY MẠNH XÃ HỘI HÓA GIÁO DỤC GẮN LIỀN VỚI TĂNG CƯỜNG QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC TRONG LĨNH VỰC GIÁO DỤC

TRẦN BÁ GIAO

Phó Chánh Thanh tra Giáo dục
Bộ Giáo dục và Đào tạo

Trong những năm đổi mới vừa qua, dưới sự lãnh đạo của Đảng, chủ trương xã hội hoá giáo dục (XHHGD) đã góp phần không nhỏ vào sự phát triển đất nước. Theo quan điểm của Đảng ta, XHHGD là huy động mọi lực lượng cùng tham gia phát triển sự nghiệp giáo dục - đào tạo (GD-ĐT), tham gia quá trình giáo dục dưới sự quản lý của Nhà nước. XHHGD cũng chính là tạo điều kiện để mọi người dân được thụ hưởng thành quả do hoạt động giáo dục đem lại, tạo nên một phong trào học tập trong toàn dân để tiến tới xây dựng một xã hội học tập.

Như vậy XHHGD có thể hiểu trên các *góc độ chiến lược*:

1. XHHGD là huy động mọi lực lượng cùng tham gia phát triển sự nghiệp GD-ĐT. Nói cách khác: trước đây quan niệm trách nhiệm phát triển giáo dục là hoàn toàn của Nhà nước, do Nhà nước làm, nay trách nhiệm phát triển giáo dục phải được chia sẻ cho dân, do dân cùng làm và người dân phải được hưởng thành quả do hoạt động giáo dục đem lại.

2. Để XHHGD thực sự là sự nghiệp của quần chúng, huy động được nhân dân đóng góp trí tuệ, công sức, tiền của để phát triển giáo dục, Nhà nước, mà trước hết là Chính phủ, phải có chính sách và cơ chế quản lý thông thoáng, linh hoạt nhưng vẫn đảm bảo được sự quản lý thống nhất của Nhà nước trong lĩnh vực GD-ĐT.

3. Mục tiêu chiến lược của chủ trương XHHGD là tạo nên một phong trào học tập trong toàn dân nhằm xây dựng một xã hội học tập.

XHHGD hiểu ở *góc độ các giải pháp* thực hiện:

1. XHHGD là vận động và tổ chức sự tham gia rộng rãi của nhân dân, của toàn xã hội vào sự nghiệp phát triển giáo dục.

2. XHHGD cần gắn liền với việc đa dạng hoá các loại hình đào tạo, các loại hình trường lớp; cụ thể là phát triển các trường ngoài công lập, tạo điều kiện phát triển quy mô giáo dục một cách hợp

lí, giảm bớt sức ép đối với các trường công lập, góp phần quan trọng để điều chỉnh mối quan hệ giữa quy mô và các điều kiện bảo đảm chất lượng, tạo thêm cơ hội học tập cho thế hệ trẻ.

3. Để nâng cao hiệu quả của chủ trương XHHGD, Nhà nước và xã hội coi trọng và đối xử bình đẳng đối với các sản phẩm và dịch vụ của cơ sở ngoài công lập như các sản phẩm và dịch vụ của cơ sở công lập. Các cơ sở ngoài công lập cũng có một phần trách nhiệm thu nhận và cung cấp dịch vụ cho các đối tượng chính sách xã hội như các cơ sở công lập.

4. Các cơ sở GD-ĐT ngoài công lập có trách nhiệm tuân thủ đúng các quy định của pháp luật về lĩnh vực GD-ĐT và phải chịu sự quản lý Nhà nước của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Chủ trương XHHGD đang phát huy tác dụng và đã góp phần quan trọng làm cho giáo dục thực sự trở thành sự nghiệp của toàn dân, toàn Đảng. Các cấp uỷ Đảng và chính quyền ở nhiều địa phương đã quan tâm chỉ đạo, tổ chức đại hội giáo dục nhằm tập hợp các ban, ngành, đoàn thể, các lực lượng xã hội, thảo luận để đạt được sự đồng thuận về các giải pháp và phân định được trách nhiệm xây dựng và phát triển giáo dục trên địa bàn. Đến nay đã có 20 tỉnh, thành phố tổ chức đại hội giáo dục, 9666 xã, phường tổ chức đại hội giáo dục cấp cơ sở (đạt 93%), 458 quận, huyện tổ chức đại hội giáo dục cấp huyện (đạt 78%).

Số trường mầm non, mẫu giáo ngoài công lập là 5.995 (chiếm 62%); số trường trung học cơ sở ngoài công lập là 246 (chiếm 2,7%); số trường trung học phổ thông ngoài công lập là 514 (chiếm 33%). Năm học 2000-2001 tỉ lệ trẻ ở các nhà trẻ ngoài công lập chiếm 66%; tỉ lệ học sinh trung học phổ thông ngoài công lập hiện nay khoảng 34% (tăng gần 10% so với 5 năm trước). Số trường trung học chuyên nghiệp ngoài công lập là 11 (chiếm 4,3%). Số trường đại học và cao đẳng ngoài công lập là 23 (18 trường dân lập, 5 trường bán công) với khoảng 100.000 sinh viên, chiếm 11% tổng số sinh viên trong cả nước.

Trong quá trình thực hiện chủ trương XHHGD, ở một số địa phương mới chỉ chú trọng tới việc huy động nhân dân đóng góp cho giáo dục, chưa chú trọng vai trò và trách nhiệm của Nhà nước trong việc phát triển giáo dục.

Mặt khác, một số cơ sở giáo dục ngoài công lập do chạy theo mục đích vụ lợi đã nảy sinh các biểu hiện thương mại hoá giáo dục, không coi trọng chất lượng giáo dục, tìm mọi cách để thu được nhiều tiền của người học (như hiện tượng trường ĐHDL Đông Đô năm 2001 tuyển sinh vượt chỉ tiêu được giao tới 2,8 lần...), đã làm cho chủ trương XHHGD mất đi ý nghĩa tốt đẹp của nó.

Tuy nhiên điều đáng lo ngại hiện nay là một số tổ chức và cá nhân không có chức năng và điều kiện để hoạt động GD-ĐT đã lợi dụng chủ trương XHHGD của Đảng và Nhà nước ta, lợi dụng sự sơ hở và yếu kém trong quản lý Nhà nước về giáo dục, lập ra các cơ sở GD-ĐT không tuân thủ các quy định của pháp luật về giáo dục, lợi dụng sự nhẹ dạ cả tin của người học để kiếm lời. Thậm chí có công ti trách nhiệm hữu hạn (Công ti Tư vấn và Dịch vụ pháp lý - VINAJUCO) được Sở Kế hoạch và Đầu tư Hà Nội cấp chứng nhận bổ sung ngành nghề kinh doanh: "... đào tạo trình độ cao đẳng và trình độ đại học, sau đại học, trình độ thạc sĩ và trình độ tiến sĩ...". Từ giấy phép được cấp vượt thẩm quyền đó, họ (công ti VINAJUCO) lại làm tiếp một việc làm trái pháp luật nữa là liên kết đào tạo với một trường đại học ở nước ngoài mà không cần có sự thẩm định và đồng ý của Bộ Giáo dục và Đào tạo (theo như quy định tại Nghị định 06/NĐ2001/NĐ ngày 06-3-2000).

Sở dĩ chúng tôi phải phân tích sâu hơn về hiện tượng trên, vì đây là một ví dụ điển hình về sự vi phạm *Luật Giáo dục* dưới chiêu bài XHHGD. Sẽ như thế nào nếu chúng ta buông lỏng quản lý Nhà nước trong lĩnh vực giáo dục? Hậu quả sẽ ra sao khi các trường ĐH ở nước ngoài hoạt động trên lãnh thổ của nước ta mà Bộ GD-ĐT Việt Nam không có trách nhiệm gì trong việc xem xét, thẩm định chương trình, nội dung giảng dạy, điều kiện cơ sở vật chất và đội ngũ giảng viên?... Chất lượng đào tạo sẽ ra sao khi sinh viên phải học qua phiên dịch và tỉ lệ giảng viên Việt Nam sẽ là bao nhiêu, chất lượng giảng viên Việt Nam như thế nào, để tấm bằng đó có giá trị quốc tế?

Bởi vậy, điều cần làm ngay là phải tăng cường quản lý Nhà nước trong quá trình đẩy mạnh XHHGD.

Quản lý Nhà nước trong lĩnh vực giáo dục hiểu theo *Luật Giáo dục*:

- Nhà nước Việt Nam thống nhất quản lý về giáo dục. Chính phủ là cơ quan nhà nước có trách nhiệm quản lý thống nhất về giáo dục. Bộ Giáo dục và Đào tạo chịu trách nhiệm trước Chính phủ thực hiện quản lý Nhà nước về giáo dục (Điều 87).

- Quản lý Nhà nước về giáo dục bao gồm 10 nội dung (Quy định tại Điều 86).

Các biện pháp để nâng cao hiệu lực, hiệu quả của hoạt động quản lý Nhà nước trong lĩnh vực giáo dục, tập trung vào 3 mặt sau đây:

- Hoạch định chiến lược phát triển giáo dục và các kế hoạch phát triển giáo dục; Xây dựng

hành lang pháp lý cho việc triển khai hoạt động giáo dục.

- Chỉ đạo việc thực hiện các giải pháp nhằm thúc đẩy hoạt động giáo dục.

- Thanh tra, giám sát, xử lý vi phạm trong lĩnh vực giáo dục, kiến nghị sửa đổi, bổ sung các chính sách, các quy định về giáo dục.

Mối quan hệ giữa XHHGD với quản lý Nhà nước về giáo dục là mối quan hệ hữu cơ, là mối quan hệ của sự phát triển. Để XHHGD thực sự trở thành một chủ trương lớn, một giải pháp chiến lược trong sự nghiệp phát triển GD-ĐT ở nước ta hiện nay, bên cạnh việc ban hành các chính sách khuyến khích đầu tư cho giáo dục, còn phải xây dựng và hoàn thiện hệ thống các văn bản pháp quy về giáo dục, nhằm tạo ra sự thông thoáng trong quản lý nhưng vẫn đảm bảo được vai trò quản lý của Nhà nước về GD-ĐT. Việc huy động nhân dân và xã hội tham gia trực tiếp vào các hoạt động GD-ĐT cần được làm một cách dân chủ, công khai, tạo nên sự công bằng trong đóng góp và hưởng thụ các thành quả của giáo dục ở mọi tầng lớp nhân dân. Tạo điều kiện cho các tổ chức, cá nhân tham gia hoạt động GD-ĐT, nhưng phải gắn liền với công tác giám sát, thanh tra, nhằm phát hiện và kịp thời chấn chỉnh những lệch lạc, sai trái trong hoạt động GD-ĐT, dần dần hình thành môi trường lành mạnh, thuận lợi cho sự nghiệp chấn hưng nền giáo dục nước nhà. □